

בית הדין האזורי לעבודה ירושלים

ב"ל 36161-02-19

04 ינואר 2022

לפני:

כב' השופטת רחל בר"ג-הירשברג

התובעים

1. ג'וליה לוי
 2. ליזה חנאניה
 3. ראיד חנאניה
 4. נורא חנאניה
 5. פלוני (קטין)
 6. פלונית (קטין)
- ע"י ב"כ: עו"ד סנדי אמרזיאן

-

הנתבע

המוסד לביטוח לאומי
ע"י ב"כ: עו"ד וויאן קליין בנימין

פסק דין¹

נוסח מותר לפרסום בהתאם להחלטה מיום 4.1.2022

פתח דבר

1. התובעים הם בני ארבעה דורות במשפחה אחת: התובעת 1, גברת ג'וליה לוי ז"ל, הלכה לדאבון הלב לבית עולמה במהלך ניהול ההליך. ביתה, גברת ליזה חנאניה באה בנעליה. ליזה היא אמו של התובע 3, מר ראיד חנאניה. הנתבעת 4, גברת נורא חנאניה, היא בת זוגו של ראיד, ושניהם יחד הם הוריהם שלהקטינים (תובעים 5 ו-6), נכדיה של ליזה וניניה של המנוחה.

בן הזוג של ליזה ואביו של ראיד, באסם חנניה ז"ל, בנה בשנות ה-80 של המאה הקודמת בית בשכונת הדואר. הנכס נותר בבעלות המשפחה לאחר לכתו לעולמו באמצע שנות ה-90. אין מחלוקת כי נכס משפחתי זה מצוי מחוץ לתחום השיפוט של ירושלים, אולם בשטח שבין גדר ההפרדה הביטחונית ובין התחום המוניציפלי של ירושלים (נספח ד' לכתב ההגנה).

2. בשנת 2013 הודיע המוסד לביטוח לאומי (להלן: המוסד), בהליכים אחרים שהתנהלו לפני מותב זה (ב"ל (י-ם) 12500-12-10 עטאללה – המוסד לביטוח לאומי (20.9.2013) (להלן: ענין

¹ פסק הדין ניתן ביום 30.11.2021

בית הדין האזורי לעבודה ירושלים

ב"ל 36161-02-19

עטאללה); ב"ל 21942-03-11 (24.4.2013)), ובהתאם להנחיית היועץ המשפטי לממשלה, כי שכונת הדואר היא בבחינת "שטח מיוחד", אשר על תושביו יחול חוק הביטוח הלאומי והחוקים הנוספים שעל החלתם ממונה המוסד, כפי שהם חלים על תושבים (להלן: הנחיות היועץ המשפטי לממשלה). זאת בהתקיים תנאים מסוימים, שהעיקרי שבהם הוא היותם תושבי השכונה "במועד הקובע", הוא מועד קביעת תוואי הגדר, אשר בשכונת הדואר חל ביום 8.3.2005 (להרחבה ראו: עב"ל (ארצי) 39020-11-13 עטאללה – המוסד לביטוח לאומי (25.6.2018)) (להלן: ענין עטאללה).

עיקרה של המחלוקת בין משפחת חנאניה למוסד היא בשאלה האם התובעים (להלן: ג'וליה, ליזה, ראיד ונורא) התגוררו בנכסם שבשכונת הדואר ב"מועד הקובע", וכפועל יוצא מכך האם הם זכאים כי יוחלו עליהם הנחיות היועץ המשפטי לממשלה.

רקע עובדתי

3. התשתית העובדתית הצריכה לעניין, כפי שהתבררה בבית הדין, תפורט מטה.

קורות משפחת חנאניה, הבית בשכונת הדואר והמעבר של ליזה וג'וליה לבית חנינה

4. גברת ג'וליה לוי המנוחה נולדה בשנת 1926 בעיראק למשפחה יהודית. בשנת 1946 נישאה למר מוסא ראביה, תושב העיר העתיקה, ועמו הביאה לעולם שתי בנות ולאחר מכן התגרשה ממנו. אחת הבנות היא ליזה שנולדה בשנת 1947 וגדלה במזרח העיר. בהיותה בת 25 נישאה לבעלה המנוח, באסם חנניה ז"ל (עמ' 8, בשורות 15-22), ועמו הביאה לעולם 5 ילדים ובהם ראיד.

5. באסם היה בעליו של בית מרקחת במזרח העיר וכן של עסקים נוספים ונכסים ברמאללה ובירדן. כאמור בפתח הדברים, בשנות ה-80 בנה בית בן שלוש קומות בשכונת הדואר. בניגוד לטענת התובעים בתצהירה של ליזה ובסיכומיהם הוכח שהמשפחה עברה להתגורר בבית זה עם סיום בנייתו או בסמוך לכך, בשנת 1984 (ולא לאחר פטירתו). בעניין זה אומר כבר כאן כי עדיפה בעיניי גרסתה הסדורה של ליזה לחוקר המוסד ביום 14.8.2005 (נ/4) על פני עדותה בבית הדין לרבות בתצהיר עדותה הראשית. על הטעמים לכך ועל משמעות ההודעה אחזור בהמשך הדברים בהרחבה.

6. משפחת חנאניה התגוררה בקומה השנייה של הבית בשכונת הדואר בדירה רחבת ידיים, בת כ-250 מטרים רבועים, עד סמוך לפטירתו של באסם ביום 12.10.1995. סוכת האבלים נפתחה שם (נ/4 בעמ' 1 ו-2). בשלב מסוים, במועד שלא הוברר עד תום אך קודם לפטירתו של באסם עברה גם ג'וליה להתגורר עם המשפחה (עמ' 9, בשורות 8-9). אטעים עוד כי אינני מקבלת את הטענה כי סמוך לפטירתו של באסם המשפחה התגוררה בשייח ג'ראח. ליזה עצמה העידה לפני

בית הדין האזורי לעבודה ירושלים

ב"ל 36161-02-19

חוקר המוסד כי מדובר בגרסה מופרכת (נ/4, בעמ' 3). מי שהתגוררו בבית בשייח ג'ראח היו אחיותיו של באסם, נבילה וויולט, אלא שחווה השכירות, שככל הנראה הוא זה שהוצג גם לפניי (נספח א' לתצהיר ליזה), היה על שם באסם ויתכן שהוא גם נשא בדמי השכירות או חלקם. אלא שלאחר מותו אחיותיו שילמו את דמי השכירות בעצמן (עמ' 12, שורה 6). מדובר בדוגמא לחוסר היכולת של ליזה ליישב בין הודעתה לחוקר המוסד ולפיה מעולם לא התגוררה בשייח ג'ראח לבין עדותה בבית הדין (עמ' 12, בשורות 9-1).

7. לאחר פטירתו של באסם ובשל קשיים כלכליים שפקדו את המשפחה עברו ליזה, אמה וראיד להתגורר בקומה הראשונה של המבנה בשכונת הדואר (עמ' 13, בשורה 33), בדירה עורפית מאחורי מרכול – "סופר מרקט אבו גרבייה" - המנוהל בחנות שמושכרת על ידי ליזה לבעלי העסק בחזית הבניין (עמ' 10, בשורה 24). הדירה בקומה השנייה הושכרה מתחילת שנת 1997 לשימוש חלק מהמנהלה והנהלה של בנק 'אלעקארי אלמסרי אלערבי' (נ/4 בעמ' 2, עמ' 38, בשורה 3).

8. בתחילת שנת 2000 ובשל מה שתיארה ליזה כשינוי חריף במרקם השכונתי, לנוכח מחסום שהוצב בקרבת ביתה, עברו היא ואמה להתגורר בדירה ששכרו בבית חנינה, בתוך התחום, ברחוב אלאימאם אלבוח'ארי, בבית מגורים הידוע כבנין קרש (סעיפים 11 ו- 16 לתצהיר התובעת). המועד המדויק בו עזבו ליזה ואמה את הדירה בבנין קרש וחזרו להתגורר בביתן בשכונת הדואר שנוי במחלוקת חריפה בין הצדדים ועל כן אכריע בה בהמשך הדברים.

9. כל בני המשפחה נושאים תעודות זהות ישראליות במעמד של תושבי קבע. מעותקי תעודות הזהות של ג'וליה וליזה (נספח ג' לתצהיר עדותה הראשית של ליזה), נמצאתי למדה כי החלה מ- 10.4.2002 עודכנה כתובתה של ליזה 'לבית חנינה'. כתובתה של ג'וליה עודכנה לבית חנינה ביום 17.5.2010, על אף שהכל מסכימים כי לגרסת התובעים עצמם במועד זה לא התגוררו עוד בבית חנינה שבתחום.

נורא וראיד

10. נורא נולדה בשנת 1982 וגדלה בירושלים. בית הוריה נמצא בשייח ג'ראח (דרך שכס). לראיד, יליד 1983, נישאה ב- 22.5.2010. בנם....., נולד ב- 25.10.2011 וביתם..... ב- 2.11.2012 (נספחים ב' ו- ג' לתצהירה של נורא). אין מחלוקת כי לאחר נישואיהם עברו נורא וראיד להתגורר בבית המשפחה בשכונת הדואר, בדירה בקומה השלישית של הבניין, שככל הנראה היא בבעלותו של ראיד (סעיף 11 לתצהיר התובעת). על פי העולה ממצאי חקירת המוסד מדובר בדירה בת 3 חדרי שינה, סלון, מטבח ושירותים המאובזרת בכל הדרוש למגורים (דו"ח פעולה וזיכרון דברים מיום 6.5.2015, נ/9, סעיפים 9 ו-10). נורא לא דיווחה על שינוי המען למוסד.

בית הדין האזורי לעבודה ירושלים

ב"ל 36161-02-19

מאז לידת ילדיהם נורא וראיד לא תבעו ולא קיבלו קצבאות ילדים (עמ' 16, בשורות 29-30). את ילדיהם רשמו ללימודים בגן הממוקם בשכונת הדואר (עמ' 14, בשורות 17-21).

תביעתה של נורא למוסד, פתיחה בחקירה, הגשת התביעה לבית הדין

11. על פי נורא בסוף שנת 2014 היא פוטרה מעבודתה ועל כן הגישה למוסד תביעה לדמי אבטלה. או אז התבקשה למלא דין וחשבון רב שנתי, אותו הגישה למוסד בחודש מרץ 2015 (סעיפים 14-16 לתצהיר עדותה הראשית). נורא מודה כי נמסר לה מכתבו של המוסד מיום 29.3.2015 ולפיו טופס הדין וחשבון שהגישה לא היה חתום. על כן היא הוזמנה להגיע למשרדי המוסד בשעות קבלת הקהל כדי להסדיר את העניין (נספח ח' לתצהירה). מכל מקום בעקבות תביעתה החליט המוסד לערוך חקירה. מלכתחילה ביחס לתושבות של ראיד, אלא שבתורה הולידה החקירה את כל ההחלטות מושא הליך זה.

12. במסגרת חקירת המוסד נגבו ביום 5.5.2015 הודעות מנורא ומאמה, גברת ג'אדה אלשייך, בבית האם בשייח ג'ראח (נ/5, נ/7). ליוז נחקרה למחרת, 6.5.2015, בדירתה בבית בשכונת הדואר (נספח ז' לתצהירה של ליוז). על פי חוקר המוסד במהלך גביית עדותה של ליוז הופיעה בדירתה נורא, ועל כן הושלמה הודעתה באופן שנורא התבקשה להציג לפני החוקר את הדירה שלה ושל ראיד (נ/6), וכך עשתה.

מסקנת המוסד הייתה שראיד ונורא מתגוררים מאז נישואיהם בדירתם הפרטית בשכונת הדואר וכי ג'וליה וליז חזרו אף הן להתגורר שם בדירתן העורפית. עם זאת לנורא ולראיד חדר בביתה של אמה של נורא בשייח ג'ראח המשמש אותם "לצורך הפגנת נוכחות" בתחום (נספח ז' לתצהירה של נורא). יוער כי ראיד שינה את מענו במרשם האוכלוסין לשייח ג'ארח בחודש אוגוסט 2011.

13. לנוכח ממצאי החקירה הוציא פקיד התביעות ביום 28.6.2015 מכתבים לליז ולראיד בהם הודע להם שהמוסד החליט לראות אותם כמי שחדלו להיות תשובי ישראל החל מיום 1.1.2006. כן נתנה להם האפשרות, בהתאם להלכת חג'אזי, להשיג על הקביעה. מכתב זהה נשלח לג'וליה ביום 19.11.2015 (נספחים א' – ג' לכתב ההגנה). על פי התובעים לג'וליה נודע על שלילת תושבותה עת נזקקה לטיפול רפואי בשנת 2016.

14. על פי המוסד ליוז וראיד השיגו על ההחלטה לשלול את תושבותם בחודש ספטמבר 2015. אלא שראיד לא השלים את הפרטים שהתבקש להגיש בכל הנוגע לצריכת החשמל בדירה בשכונת הדואר, על פי מכתב פקיד התביעות מיום 12.1.2016 (נספח ט' לתצהיר נורא). על כן הטיפול בהשגה הופסק ביום 26.1.2016 (נספח י' לתצהיר נורא). לשיטת התובעים הפרטים

בית הדין האזורי לעבודה ירושלים

ב"ל 36161-02-19

הנוגעים לצריכת החשמל הוגשו למוסד עוד במסגרת חקירתה של נורא. ובכל אופן סמוך לאחר מכן נשלח לראיד מכתב המלמד על יתרת זכות בחשבונו במוסד. עותק המכתב לא הונח לפני.

15. בשלהי חודש ינואר 2017 פנתה למוסד בשם התובעים עו"ד מנאל חזאן, באת כוחם הקודמת, בניסיון לברר את סיבת שלילת תושבותם ולקבל מאת המוסד את חומרי החקירה הרלוונטיים. ההתכתבות בינה לבין המוסד נמשכה עד לחודש נובמבר 2018 ולא הולידה פתרון (נספחים י' עד י"ח לתצהיר נורא). על כן הוגשה לבית הדין התביעה שלפניי וזאת ביום 14.2.2019.

בכתב התביעה טענו כל התובעים במאוחד כי יש להכיר בהם כתושבים משום שהתגוררו בירושלים ומשום שעל מגוריהם בשכונת הדואר חלות הנחיות היועץ המשפטי לממשלה משנת 2013. זאת מבלי שפרטו את המועדים הנוגעים לכל עילה. יוער כי ייצוגם הוחלף לבאת כוחם כאן קודם לשיבה המקדמית אך כתב התביעה לא תוקן ואף הפלוגתא שנקבעה בישיבה המקדמית, אשר נשמעה לפני רשם בית הדין (כתוארו אז) עמי רוטמן, נותרה כללית "...האם התובעים, כולם או חלקם, זכאים להיות מוכרים כתושבים מכוח החריג שהוחל על תושבי הגדר בשכונת הדואר וככל שכן מאיזה תאריך?". יאמר מיד כי המחלוקות הצריכות הכרעה אינן זהות ביחס לכל התובעים.

טענת האיחור בהגשת התביעות

16. כבר בכתב ההגנה טען המוסד כי דין תביעת התובעים סילוק על הסף מחמת "התיישנות". התובעים מצדם השיבו לבקשה וטענו כי כלל לא קיבלו את מכתבי פקיד התביעות משנת 2015, וכי בשים לב לתכליות של מוסד ההתיישנות והעובדה שמדובר בתקופת התיישנות קצרה מהמקובל בהליכים אזרחיים אחרים. כמו גם שיקול הדעת הנתון למוסד בהעלאת הטענה, ובהתחשב בסיכויי התביעה לגופה אין לסלק את התביעה על הסף. לא כל שכן בשים לב להתכתבות הענפה שנוהלה בין התובעים לבאת כוחם הקודמת. על עיקרי הדברים חזרו גם בסיכומיהם שם הוסיפו כי הנטל להוכיח כי חלף המועד להגשת התביעה מוטל על המוסד והוא לא עמד בו. במיוחד בכל נוגע לנורא שהחלטה בעניינה צורפה לתיק בית הדין רק ביום 9.6.2020.

17. בראש אזכיר, כי בהתאם לפסיקת בית הדין הארצי "כיום אין עוד מקום להשתמש במושג "התיישנות" בסיטואציה של איחור בהגשת תביעה לבית הדין שכן נפסק שתקנה 1(ב) לתקנות הביטוח הלאומי (מועדים להגשת תובענות), התש"ל-1969 ... אינה קובעת הוראת "התיישנות". עם זאת גם אם אין מדובר בהתיישנות, עדיין יש להגיש בקשה להארכת מועד, ולהצדיקה בטעם מיוחד, אם מבקש המבוטח להגיש תביעה תוך חריגה מהמועד שנקבע לצורך כך בהוראות הדין" (עב"ל (ארצי) 51805-06-19 סמואלוב – המוסד לביטוח לאומי

בית הדין האזורי לעבודה ירושלים

ב"ל 36161-02-19

(30.8.2020). להלן: עניין סמואלוב). בעניין סמואלוב לא הוגשה בקשה מפורשת להארכת מועד. עם זאת בית הדין הארצי דן בשאלה אם להאריך את המועד להגשת התביעה על יסוד טענות המערער בסיכומים. בענייננו התובעים לא עתרו בבקשה להארכת מועד להגשת תביעתם.

18. בסיכומיו הכיר המוסד בכך שאכן לא מדובר "בהתיישנות" אולם עמד על דעתו כי התביעה הוגשה באיחור ניכר ועל כן דינה דחיה כבר מטעם זה. בהקשר זה טען כי בהתאם להלכת צרור (עב"ל (ארצי) 41882-03-14 צרור – המוסד לביטוח לאומי (18.5.2015)), חזקה היא שההודעות ששלח בדואר רשום התקבלו אצל התובעים, מה גם שכלל לא חלה עליו החובה לשלוח הודעות דווקא בדואר רשום. כך ולשיטתו ממכלול הטענות והמסמכים שהוגשו, ובפרט המכתב שהודו התובעים שקיבלו בחודש 1/2016 בדבר הפסקת הטיפול בתביעתם, הרי שאין עוד מקום להידרש לטענה בדבר אי קבלת מכתבים, ובהקשר זה הפנה לעניין עב"ל (ארצי) 10752-06-18 אבו גאנם – המוסד לביטוח לאומי (24.5.2020) (להלן: ענין אבו גאנם). כל ההחלטות נשלחו למען היחיד שבידי המוסד, תא דואר, שלא נטען שאינו שייך עוד למשפחה. העובדה שהתובעים פנו למוסד וכי באת כוחם הקודמת התכתבה עמו אין בה כדי להאריך את המועד להגשת התביעות. כך לא נמצא טעם כלשהו להארכת מועד להגשת התביעה.

19. על פי תקנה 1(ב) לתקנות הביטוח הלאומי (מועדים להגשת תובענות), התש"ל-1969 (להלן: תקנות המועדים), תובענה על החלטת המוסד בתביעה תוגש לבית הדין לעבודה "תוך שניים עשר חודשים מיום מסירת ההודעה לתובע...". מקום בו המוסד טוען לחלוף המועד להגשת התביעה בבית הדין, עליו הנטל להוכיח כי לתובע נמסרה הודעה כאמור בתקנות המועדים, לרבות המועד שבו נמסרה ההודעה לתובע ושממנו מתחיל מניין שניים עשר החודשים להגשת התביעה.

20. לאחר ששקלתי את העולה מהמסכת הראייתית שנפרשה לפני ואת כלל טענות הצדדים עמדתי היא שלא עלה בידי המוסד להרים את הנטל המוטל על כתפיו, בוודאי לא ביחס לכל התובעים, ואבהיר. בראש יאמר כי לזיה ונורא כלל לא נחקרו לגבי שאלת האיחור בהגשת התביעות. על כן הלכה ולמעשה לא רק שכל הדרוש להכרעה לא התברר עד תום, אלא שדעתי היא שבנסיבות העניין בשלל 'הטענות הנסיבתיות' שמעלה המוסד אין די כדי לסתור את טענת התובעים כי ההחלטות מושא התביעה לא התקבלו אצלם.

אשר לחזקה העובדתית בדבר קבלת ההחלטות אומר כי אמנם נכון הוא שבעניין צרור נקבע שהמוסד אינו מחויב לשלוח הודעותיו או החלטותיו בדואר רשום דווקא. עם זאת נפסק שמקום בו בחר המוסד לעשות כן עליו לשמור את אישורי המסירה בצורה מסודרת ולמשך

בית הדין האזורי לעבודה ירושלים

ב"ל 36161-02-19

זמן סביר, וגם על מנת שיוכל להציגם לפני בית הדין. אלא שלא ברור מדוע כאן לא עשה המוסד להצגת אישורי המסירה ואף לא טען כי אלו לא נשמרו על ידו. משכך אין אלא להניח כי לו הוצגו לא היו תומכים בגרסתו.

21. אשר לכלל 'הידיעה' אומר כי בעניין אבו גאנם הוגבלה 'החזקה' לנסיבות המיוחדות של אותו מקרה בהן נמצא שילוב מוכח בין משלוח ההודעות לתובעת לכתובת שהיא עצמה הודתה כי מסרה למוסד, לבין קביעה פוזיטיבית כי ביקרה במשרדי המוסד לאחר כל לידה וקיבלה במקום את ההודעות הנוגעות לתביעותיה. אלא שאין אלה פני הדברים כאן. ראשית וכאמור בפתח הדברים, עניין לנו בתביעה הנוגעת לארבע דורות במשפחה אחת ובמגוון החלטות שונות. לא נטען ולא הוכח מי מבין התובעים ידע על איזו החלטה ובאיזה מועד. כך על אף שהתביעה התבררה בבית הדין במאוחד אין לכרוך בין איחוד דיוני זה לבין חובת מסירת ההודעות לתובעים, כאמור בתקנה 1(ב) לתקנות המועדים. אזכיר כי לגרסת התובעים אף לא אחת מההחלטות התקבלה אצלם בדואר (למעט ההחלטה בדבר יתרת זכות בחשבונו של ראיד שלא הוצגה לפני ועל כן לא יכולתי להתרשם לאן נשלחה, ואף נורא לא נחקרה בעניין). ההחלטות מחודש ינואר 2016 נמסרו לנורא במשרדי המוסד. אלא שעיון בהן יעלה כי אינן נוגעות לכל התובעים ואף לא ברור עד תום אם התייחסו לתביעתה של נורא לדמי אבטלה או לקביעות בדבר תושבות התובעים. כך אם גרסת המוסד היא שליוז וראיד הגישו למוסד השגות כתובות בחודש ספטמבר 2015 מדוע לא הוצג עותק מאותן השגות?

אשר לבירורים שערכה באת כוחם הקודמת של התובעים מחודש ינואר 2017 והלאה אומר שעיון בפנייתה הראשונית ילמד כי מצב הדברים כלל לא ברור לה, ועל אף שהיא כותבת כי מידע נמסר לנורא על פה עדין אין די בכך. בהמשך אמנם מתבהרת לה (ובאמצעותה גם לתובעים) התמונה. אלא שהמוסד לא טען למועד המדויק בו הוא רואה בהם כמי שמודעים להחלטות בעניינם. לטעמי עיון בהתכתבות ילמד שלא מן הנמנע שלא חלפו 12 חודשים בין מועד אפשרי זה לבין מועד הגשת התביעה לבית הדין.

22. ערה אני לכך, וכפי שהראיתי גם בפרק העובדתי, שראיד ונורא לא תבעו ולא קיבלו קצבאות ילדים ובכתב ההגנה אף נטען כי ראיד לא היה מבוטח בביטוח בריאות שנים רבות. גילוייה עצמה ככל הנראה ידעה במהלך שנת 2016 כי שמה נגרע ממרשם המבוטחים בביטוח בריאות. יחד עם זאת דעתי היא כי בנסיבות העניין עובדות אלה אינן גוברות על הוראות תקנות המועדים, שאם לא כן ימצאו התקנות מרוקנות מכל תוכן.

עם זאת לא מקובלת עלי טענת התובעים ולפיה החלטה בעניינה של נורא נתנה רק בשנת 2020. הנכון הוא שלבקשת בית הדין עותק ההודעה הומצא לתיק בית הדין ביום 9.6.2020. החלטת

בית הדין האזורי לעבודה ירושלים

ב"ל 36161-02-19

פקיד התביעות בעניינה נתנה באותו המועד שנתנו ההחלטות לגבי ליוז וראיד (28.6.2015), ובמסגרתה תושבותה נשללה מיום נישואיה לראיד.

כללם של דברים, בפרק זה אין מקום לסילוק התביעה על הסף בשל איחור בהגשתה. זאת משום שלא עלה בידי המוסד להרים את הנטל המוטל עליו בהקשר זה. בכלל זה המוסד בחר שלא לחקור את התובעים בעניין, לא להציג ראיות שעל פני הדברים היו אמורות להיות בידו ולתמוך בגרסתו, ומשום שלא הוכיח מה הוא המועד שממנו והלאה יש לראות בתובעים כמי שידעו על שלילת תושבותם.

מכאן לתביעות לגופן. אולם קודם לכן אעיר כי בשל השוני בין התובעים וטענותיהם יחולק הדיון כך שתחילה תדון תביעתן של ג'וליה וליזה ולאחר מכן זו של נורא וראיד.

דיון והכרעה

תביעת ג'וליה וליזה

23. גרסתן של ג'וליה וליזה היא שעברו לגור בבניין קרש בדירה שכורה ב-1.3.2000 ושבו להתגורר בביתן בשכונת הדואר בסוף תקופת השכירות על פי הסכם השכירות, כלומר, בסוף חודש פברואר 2005. דהיינו קודם ל"מועד הקובע" לפי הנחיות היועץ המשפטי לממשלה (8.3.2005). על כן החלטת המוסד לגרוע את שמן ממרשם המבוטחים מיום 1.1.2006 בטעות יסודה ואף אינה כדין.

24. **השתלשלות ההליך**: מלכתחילה נתמכה גרסתן של ג'וליה וליזה בעיקר בעדותה של ליוז – שכן מצבה הרפואי של ג'וליה הקשה עליה להעיד לפני בית הדין – ובעותק מהסכם השכירות בבניין קרש (נספח ב' לתצהירה של ליוז). אלא שבחקירתה הנגדית עומתה ליוז עם ההודעות שלה ושל ג'וליה אשר נגבו בחודש אוגוסט 2005 (11.8.2015 ו-14.8.2015 בהתאמה נ/2, נ/4). הודעתה של ג'וליה נגבתה בבניין קרש בעודה מתגוררת שם עם ליוז, והודעתה של ליוז נגבתה ימים ספורים לאחר מכן במשרדי המוסד שכן במועד גביית עדותה של ג'וליה לא נכחה בדירה. מכאן שבמועד הקובע התגוררו ג'וליה וליזה דרך קבע בתחום ולכן באותה עת אכן היו תושבות על כל המשתמע ממעמד זה. אלא שחזרתן ל"שטח המיוחד" נעשתה לאחר המועד הקובע ועל כן אין להחיל עליהן את הנחיות היועץ המשפטי לממשלה.

25. עניין אחרון זה הוביל להסתעפות ההליך. בתמצית, במסגרת ישיבת ההוכחות השנייה, שבה נחקרו חוקרי המוסד, להוציא מר עבד חממי שגבה את הודעותיהם של ג'וליה וליזה בשנת 2005, אולם חדל לעבוד במוסד בעת בירור ההליך, נשמעה טענת באת כוח התובעים ולפיה

בית הדין האזורי לעבודה ירושלים

ב"ל 36161-02-19

יכול שברישום מועדי גביית ההודעות מגילוליה וליזה בשנת 2005 נפלה טעות. ועל אף שלזה עצמה לא טענה זאת בתצהיר עדותה הראשית.

בתום הישיבה הורתי למוסד לביטוח לאומי להגיש עותק מוקלד מדוחות הפעולה וזיכרון הדברים של אחד החוקרים שנחקר בישיבה, מר דרור קדם. המוסד עשה כן, ולהודעה מטעמו צירף גם תדפיס פנימי ממערכת "חוקר" במוסד ולפיו החקירה בעניינה של ליזה, שבמסגרתה חוקר החוץ מר עבד חממי גבה הודעות ממנה ומגילוליה, נפתחה ביום 22.6.2005 והסתיימה ביום 16.8.2005. ומכאן שאין התכנות לטענת באת כוח התובעים בדבר טעות ברישום מועדי גביית ההודעות.

26. בתגובה הגישו התובעים בקשה ל'הוצאת ראייה מהתיק' בטענה שהוגשה בחוסר תום לב, ללא רשות בית הדין, לאחר סיום הליך ההוכחות וממילא אינה עומדת בתנאים הקבועים בפקודת הראיות לקבילות רשומה מוסדית. כן טענו שהתדפיס הפנימי אפילו לא נתמך בתצהיר. המוסד מצדו טען כי מדובר בתיעוד טכני שנועד להניח את דעת באת כוח התובעים לטענה מפתיעה שנשמעה מפיה לראשונה בישיבת ההוכחות השנייה. וכי לטעמו בשים לב לסוג ותוכן התדפיס; החזקה בעניין תקינות מנהלית שלא נסתרה; העובדה שבית הדין אינו קשור בדיני הראיות, כמו גם תכלית ההליך ככזה שנועד להגיע לחקר האמת, אין מקום להוצאת התדפיס מתיק בית הדין.

בהחלטה מפורטת מיום 9.9.2020 החלטתי לקבל את התדפיס ממערכת "החוקר" כראייה בתיק, מהטעמים שמניתי שם, וששלב זה אסתפק בהפניה אליהם. עם זאת קבעתי שכל שעומד המוסד על קבלת התדפיס ממערכת "חוקר" דווקא כרשומה מוסדית עליו להגיש אותו בדרך שיהיה בה כדי לבסס את התנאים הקבועים לקבלת רשומה שכזו בפקודת הראיות. לחלופין, תיוותר הראייה בתיק כמות שהיא ולתובעים תהא שמורה הזכות לטעון למשקל הראייתי שלה בשלב המתאים. עם זאת הערתי כי אין חובה להגיש ראיות דווקא כרשומה מוסדית. בנסיבות אלה אפשרתי גם לתובעים לבקש להשלים ראיותיהם והם עשו כן, באופן שביקשו להביא לעדות את בעליה של הדירה ששכרו גילוליה וליזה בבניין קרש, וכן את נציג הבנק ששכר את הדירה מליזה בבניין בשכונת הדואר. בהחלטה מפורטת נוספת, מיום 20.11.2020, נעתרתי לבקשת התובעים על אף התנגדות המוסד. את התדפיס ממערכת "חוקר" תמך המוסד בתצהירו של מר שלמה כהן, מי ששימש משך למעלה משלושה עשורים כחוקר חוץ וכמנהל מחלקת החקירות, בסניף המשנה של המוסד במזרח ירושלים (ראו הודעה מיום: 21.9.2020). כל המצהירים נחקרו בישיבת הוכחות נוספת שנקבעה לשם כך.

בית הדין האזורי לעבודה ירושלים

ב"ל 36161-02-19

27. **גרסת המוסד סבירה יותר** : לאחר שנפרשה לפניי המסכת הראייתית ולאחר ששקלתי את כלל טענות הצדדים, עמדתי היא שגרסת המוסד ולפיה גיוליה וליזה לא התגוררו דרך קבע בשכונת הדואר במועד הקובע סבירה יותר ואפרט.

בראש יאמר כי עדותה של ליזה לא עמדה במבחן החקירה הנגדית. ליזה לא יכלה לאשר את המועד המדויק שבו חזרה להתגורר עם אמה בשכונת הדואר (עמ' 12, בשורה 22). הדברים זוכים למשנה תוקף מקום שמדובר לגרסתה בפער בן ימים ספורים בין מועד סיום חוזה השכירות בבניין קרש לבין המועד הקובע בהתאם להנחיות היועץ המשפטי לממשלה. כלומר, כדי לבסס את עמדתה היה עליה למצער, לשכנע את בית הדין כי חזרה מיד בסיום חוזה השכירות בבניין קרש לשכונת הדואר. אלא שכאמור, לא יכלה לזכור שכך אכן היה.

יתר על כן לא היה בידה לסתור את העובדה שמסרה מפרשות לחוקר המוסד בהודעתה מיום 14.8.2005, פעמיים במהלך ההודעה, שבאותו מועד היא ואמה מתגוררות בדירה בבניין קרש (נ/4, בעמ' 1 ו-3).

אמנם בחקירתה וגם בסיכומיה עשתה ליזה מאמץ 'להרחיק' עצמה מההודעה בדרכים מגוונות. למשל, באמצעות הטענה ש"אין לי חתימה", כך שיכול שהחתימה על גבי ההודעה היא שלה או לא שלה (עמ' 9, בשורה 33) או שהיא לא זוכרת את החקירה ולא מכירה את החוקר שגבה את הודעתה (עמ' 9, בשורות 28-31). אלא שתמימת דעים אני עם המוסד בסיכומיו שבהמשך חקירתה הנגדית אישרה ליזה את מרבית האמור בהודעה. על כן בכך 'נרפא' הפגם שבאי הבאת החוקר שגבה את ההודעה, מר עבד חממי, לעדות. לא כל שכן כאשר הובהר שחדל לעבוד במוסד.

זאת ועוד. כידוע, על פי פסיקתו המושרשת של בית הדין הארצי לעבודה רשאי בית הדין להעדיף ואף לתת משקל יתר לדברי מבוטחת לחוקר המוסד לביטוח לאומי על פני הדברים שהעידה לפני בית הדין מקום בו מתקבל הרושם, כבענייננו, שבעת גביית ההודעה לא הייתה ליזה מודעת לתוצאות המשפטיות של הדברים שמסרה ועל כן מסרה אותם באופן ספונטני. לעומת זאת בבית הדין המדובר בגרסאות מאוחרות ו"משופצות" שמטרתן להביא לתוצאה המשפטית המקווה (ראו למשל: דב"ע (ארצי) מח/42 – 0 ורטנסקי – המוסד לביטוח לאומי פד"ע י"ט 471, 473 (1988)). הדברים זוכים למשנה תוקף מקום בו המבוטח אינו מצליח להסביר וליישב את הסתירות בין ההודעות שנגבו על ידי חוקרי המוסד לעדותו לפני בית הדין. או אז אף עולה משקלה של אותה הודעה לחוקר המוסד (דב"ע (ארצי) מא/72 – 0 פרידמן – המוסד לביטוח לאומי פד"ע י"ב 309 (1981)).

28. דעתי היא שלא נפלה כל טעות במועד גביית העדויות של גיוליה וליזה בשנת 2005. כידוע, בית הדין אינו כבול בדיני הראיות ובכל אופן די בראיות שהציג המוסד בתמיכה לעניין מועד

בית הדין האזורי לעבודה ירושלים

ב"ל 36161-02-19

גביית ההודעות. בתוך כך הנתונים ממערכת "חוקר" נתמכו בתצהירו של מר כהן ובעדותו לפניי שהותירה רושם מקצועי ואמין. בכלל זה הסביר מר כהן ללא כל קושי את כל הנתונים בדו"ח שהוצג, ענה בבהירות לכל השאלות שנשאל ללא כל ניסיון ל'יפות' דבר. על כן לא נמצא כל טעם שלא לקבל את עדותו ואת הנתונים שהציג כפשוטם.

באת כוח התובעים הובילה קו חקירה ארוך ולפיו ניתן לבצע בדיעבד שינויים במערכת החוקר (ראו למשל: עמ' 42). אלא שבסופו של הליך נותרו הטענות בבחינת השערות שאין להן על מה לסמוך ולא נתמכו בבדל ראיה. כך לא ברור מה טעם מצאה לכך שדווקא בעניינם של התובעים גורם עלום ישנה נתונים במערכת "חוקר". לא למותר להזכיר כי בשנת 2005 איש לא יכול היה לצפות כי בשנת 2013 יגובשו הנחיות היועץ המשפטי לממשלה שיכללו הנחיות בדבר מצב דברים שנים קודם להוצאתן. ממילא בשנת 2005 ממצאי החקירה היו נוחים לגילוייה וליזה במובן זה שהן נמצאו כתושבות, וזאת למשך 10 שנים נוספות ועל אף שלגישתן עצמן לא היו כאלה בהמשך. כלומר, התגורר מחוץ לתחום בשכונת הדואר.

29. **ראיות נוספות:** אשר ליתר העדויות שנשמעו דעתי היא שגם בהן אין כדי לשנות את פני הדברים. ראשית, צודק המוסד בסיכומיו כי בעת בחינת המשקל שיש לתת לעדויות של שני העדים שהובאו בניסיון לסתור את הנתונים ממערכת "חוקר" יש להביא בחשבון את העובדה שראיות אלה הוגשו שלא 'בדרך המלך', כלומר לא בעת הגשת ראיות התובעים המקוריות אלא כמשקל נגד להחלטת בית הדין להתיר למוסד להגיש פרטים ממערכת "חוקר". על כך עמדתי בעצמי עוד בהחלטה שהתירה את הגשתן (ראו: סעיף 11 להחלטה מיום 20.11.2020).

ובכל אופן לא היה בהן כדי לסייע לתובעות. אשר לעדות נציג הבנק, מר פואד ג'בר, הרי שלגרסתו הבנק שכר מליזה תחילה, את הדירה בקומה השנייה ולאחר מכן גם את הדירה העורפית בקומה הראשונה, וזאת משנת 1997 עד סוף שנת 2004. אלא שגרסתו לא נתמכה בדבר לא כל שכן בעותק מהסכם שכירות או הארכתו. העד טען כי גרסתו נסמכת על ספרי הבנק שבדק את תוכנם בעצמו. אלא שכאשר קו החקירה בהקשר זה העמיק הוא התקשה להחליט מה בדיוק ראה במסמכי הבנק: חוזה שכירות אחד, 7 חוזי שכירות, מה מועדם המדויק, התנאים שבהם ועוד (ראו למשל: עמ' 31, בשורה 31; עמ' 32, בשורות 10-1). זאת ועוד העד סבר בביטחון ועמד על דעתו כי בכל תקופת השכירות של הבנק ליזה לא התגוררה בבניין (עמ' 39, משורה 31 עד עמ' 40, בשורה 1). אלא שכאמור, לא זו גרסתה של ליזה עצמה שטוענת שעזבה את הבניין רק בשנת 2000. אולם גם אם אניח כי אכן הבנק החזיר לליזה את המושכרים בסוף שנת 2004 אין בכך כדי ללמד שהיא ואמה חזרו לשכונת הדואר מיד. ראשית, על שום האמור בהודעתה מיום 14.8.2015 לחוקר המוסד המלמדת אחרת כפי שכבר הראיתי. אולם גם על שום כך שעל אף שנציג הבנק טען שלא ערכו שינויים רבים במושכרים בכל זאת הודה שהיה צריך להפוך דירות מגורים למשרדים וגם לארכיב, באמצעות מחיצות גבס (עמ' 11 מתוך 18)

בית הדין האזורי לעבודה ירושלים

ב"ל 36161-02-19

39, בשורה 19). ליזה מצדה הודתה כי לאחר שהבנק עזב חצתה את השטח שבקומה השנייה לשתי דירות נפרדות (עמ' 11, שורה 19). על כן בהחלט יתכן שחלף זמן עד שליזה הכשירה חזרה את הדירות לשימוש למגורים וגם לשימושה הפרטי.

30. עדותו של מר עדנאן קרש הותירה רושם של 'עדות מטעם'. חוט השני בעדותו היה שהתובעים, ובפרט ליזה, הם "אנשים טובים" המוכרים לו שנים ארוכות והיו גם דיירים נוחים, על כן הסכים להתפנות משלל עיסוקיו כדי לסייע להם (ראו למשל: עמ' 34, בשורות 11-12). אלא שככל שהעמיקה החקירה הנגדית התברר כי בניגוד לטענת העד כאילו ערך ברור ביחס למועדי המגורים של ג'וליה וליזה בדירה שהשכיר להן והמציא לראיד עותק מהסכם השכירות. הרי שבפועל חתם על תצהירו לבקשת התובעים ואף לא היה ברור כי הסכם השכירות אפילו נשמר אצלו (עמ' 35, שורה 4 והלאה). למעשה, הדעת נותנת כי בחלוף כשני עשורים מתחילת השכירות ההסכם לא נשמר, ועל כן עדותו נסמכה על גרסת התובעים. למעשה, כל מה שניתן להסיק מעדותו הוא שזכר שהשכיר לליזה דירה. עם זאת העיד כי לא אחת דיירים נשארים בהסכמה לגור בדירה גם לאחר תום תקופת השכירות ואפילו במשך 6 חודשים נוספים (עמ' 36, בשורות 1-3). מכאן שעדותו תומכת באפשרות שג'וליה וליזה נותרו בדירה גם לאחר המועד שבו נטען כי חוזה השכירות הסתיים ועל כן פעם נוספת העובדה שבחודש אוגוסט 2015 עדין גרו בדירה נמצאת סבירה.

31. דומה שכאן המקום לעמוד על עותק חוזה השכירות שהציגה ליזה (נספח ב' לתצהירה), בינה לבין מר קרש, ולומר כי למצער, הוא מעורר תהיה בדבר מידת האותנטיות שלו. ראש לכל על פי האמור בו הוא הסתיים ביום 29.2.2005. אלא שידיעת דיינים היא שחודש פברואר 2005 הסתיים ביום 28.2. כך נותר לתהות כיצד בשנת 2000 ידעה ליזה וידע מר עדנאן קרש כי הם מעוניינים להתקשר ביניהם למשך חצי עשור? וזאת מבלי לשנות תניה כלשהי בחוזה וגם לא ביחס למחיר הדירה המושכרת. אזכיר כי ליזה טענה כל העת כי עברה להתגורר בשכירות לא משום שהדירה בשכונת הדואר לא התאימה לה ולאמה אלא בשל השינוי במרקם השכונתי. אלא שהדעת נותנת כי אם זה מצב הדברים הרי שאם היה משתנה לא הייתה מניעה כי תחזור לדירה קודם לכן ותחסוך לעצמה את הוצאות השכירות. משכך קשה לחשוב על טעם שיצדיק שתגביל עצמה מראש למשך 5 שנים.

כללם של דברים, ג'וליה וליזה לא התגוררו דרך קבע בשכונת הדואר במועד הקובע, 8.3.2005, אלא התגוררו דרך קבע בתוך התחום. על כן לא התקיימו לגביהם התנאים שבהנחיות היועץ המשפטי לממשלה. מסקנה זו עולה בקנה אחד עם פסיקת בית הדין הארצי בעניין עטאללה שם פורשו ההנחיות בהרחבה.

בית הדין האזורי לעבודה ירושלים

ב"ל 36161-02-19

נורא וראיד

32. **טענות עובדתיות סותרות:** גרסתם של נורא וראיד לגבי עצמם הייתה למן ראשית ההליך ונותרה גם בסיכומים רחבי הידיים שהגישו לא ברורה, לא עקבית ולעתים סותרת. בעניין זה תמימת דעים אני עם המוסד בסיכומיו כי גם לעת הכרעה לא ברור מה היא בדיוק גרסתם. למעשה, הם טוענים בו זמנית כי הם זכאים להימנות על מאגר המבוטחים במוסד לביטוח לאומי הן מכוח הנחיות היועץ המשפטי לממשלה ואם לא אז מכוח זיקתם הברורה לירושלים, ומבלי שהם מפרשים מועדים מדויקים. מדובר בטענות עובדתיות סותרות שאינן יכולות לדור בכפיפה אחת. אעיר, כי למצב דברים זה ולניסיון למצוא לו פתרון הקדשתי ישיבת תזכורת אך ללא הועיל.

33. אשר להחלת הנחיות היועץ המשפטי לממשלה על נורא וראיד אומר כי לצורך כך שומה היה עליהם להוכיח כי למצער, ראיד התגורר דרך קבע במועד הקובע בשכונת הדואר. אלא שראיד בחר שלא להעיד. הוא לא הגיש תצהיר עדות ראשית, לא התייצב בבית הדין ובעדותה של רעייתו נורא אין די. כפי שהראיתי בפרק העובדתי נורא וראיד נישאו בשנת 2010 כך שכלל לא ברור האם הכירו בשנת 2005, ובכל אופן נורא מיעטה להביא ראיות לעניין תקופה זו.

בנוסף, על פי נורא וליזה בין השנים 2000-2004 ראיד התגורר ביוון שם למד. אלא שלא צרפו כל אסמכתא בעניין ובוודאי שלא הוכיחו באיזה מועד חזר לישראל. כך לא הוכיחו כי עם שובו התגורר בשכונת הדואר ולא עם אמו וסבתו בדירה בבניין קרש.

34. לתצהיר עדותה הראשית צרפה נורא תדפיס של צריכת חשמל בבניין בשכונת הדואר (נספח ט') לתקופה שמחודש יוני 2009 ועד אפריל 2015. אלא שלא רק שבחקירתה הנגדית לא יכולה הייתה לספק פרטים כלשהם ביחס אליו, שכן טענה שאינה מתמצאת בענייני החשמל וראיד הוא שמשלם את חשבונות החשמל (עמ' 16, בשורות 16-19), אלא שלא ברור לאיזה חלק מהנכס הדוח מתייחס. על פי חקירתה של ליזה משנת 2015 נמצאתי למדה כי בבניין בשכונת הדואר מותקנים 6 שעוני חשמל (נ/6 בעמ' 2). יתר על כן, ברור הוא שאין בצריכת החשמל לשנים 2009-2015 כדי ללמד דבר על מגורי קבע בשכונת הדואר במועד הקובע (8.3.2005).

35. כתמיכה נוספת לגרסת נורא וראיד (וגם לתמיכה בגרסה של ג'וליה וליזה) הובא לעדות מר מאג'ד אבו גרבייה אחד מהמנהלים והשוכרים של המרכול שבחזית הבניין. אלא שהעד ידע פרטים כלליים בלבד, העיד על עצמו שאיננו בקיא בתאריכים (עמ' 5, בשורה 31), ושהוא "...אדם עובד, הולך עושה הזמנות" (עמ' 6, בשורה 1). רוצה לומר, שהוא מכיר את כל התובעים כבעלי הנכס וכמי שהם גם לקוחותיו במרכול הא ותו לא. כך, לדוגמא, יכול היה לאשר שראיד למד בחו"ל ושג'וליה וליזה עברו למשך מספר שנים להתגורר בבית חנינה אך הכל 'ברמה הכללית', על כן אין בעדותו משום תמיכה למגוריו של ראיד בשכונת הדואר במועד הקובע.

בית הדין האזורי לעבודה ירושלים

ב"ל 36161-02-19

אוסוף, כי דווקא ביחס לגרסתם החלופית של ראיד ונורא עדותו לא עלתה בקנה אחד עמה ולכך אפנה עתה.

36. טענתה החוזרת של נורא היא שיחד עם משפחתה הם "נעו ונדו" בין דירתם בשכונת הדואר לבין בית אמה בשייח ג'ראח (ראו למשל: סעיף 13 לתצהירה של נורא). בעדותה לפניי המשיכה וטענה כי אינה יכולה לומר מהו ביתה ומהו מרכז חייה (עמ' 15, בשורה 5). ובכך ביקשה לשכנעני כי היא ומשפחתה בעלות זיקות ברורות לירושלים באופן שמצדיק לראות בהם כתושבים. כך טענה כי לתקופה מסוימת אפילו השכירו את דירתם בשכונת הדואר. דין הטענה דחיה.

לבד מהעובדה שהיא אינה יכולה לדור בכפיפה אחת עם הטענה שהמשפחה מתגוררת דרך קבע בשטח המיוחד הרי שכידוע בהתאם להלכה הפסוקה כפי שנקבעה בעניין עטאללה "לאור מטרותיו של חוק הביטוח הלאומי ונוכח רכיביו המגוונים של מבחן ה"תושבות" תיעשה פרשנות המונח "תושב ישראל" על בסיס המבחן העיקרי והוא - הדרישה לקיום מרכז חיים ומירב הזיקות לישראל, במסגרתם מומחשת התפיסה הטריטוריאלית של חוק הביטוח הלאומי...".

עוד נקבע כי "למבחן זה שני פנים: ההיבט האובייקטיבי - הבוחן היכן מצויות מירב הזיקות של האדם מבחינה פיסית; וההיבט הסובייקטיבי - הבוחן מה הייתה כוונתו של האדם והיכן הוא רואה את מרכז חייו, להבדיל משהות ארעית או זמנית...". בהמשך הדברים נקבע כי "היבטים אלה יש לבחון לאור כלל הנסיבות העובדתיות, ובכלל זה: זמן שהייה בישראל בתקופה הרלוונטית, קיומם של נכסים בישראל, מקום המגורים הפיסי, המקום בו מתגוררת משפחתו של האדם ובו לומדים ילדיו, אופי המגורים, קשרים קהילתיים וחברתיים, מקום העיסוק וההשתכרות, מקום האינטרסים הכלכליים, מקום פעילותו או חברותו של האדם בארגונים או מוסדות, מצגים של האדם עצמו אשר יש בהם כדי ללמד על כוונותיו, ומטרת השהייה מחוץ לישראל...".

עוד הודגש כי "במקרים רבים בהם נזקק בית הדין להכריע בשאלת תושבותו של מבקש גמלה, השאלה בדבר מקום מגוריו היא השאלה המרכזית השנויה במחלוקת, ועל פיה תוכרע שאלת התושבות. זאת, נוכח העובדה שמקום המגורים מצביע על זיקה מרכזית ומשמעותית בבחינת מרכז חייו של מבקש הגמלה".

אשר לנטל ההוכחה הנדרש להוכחת תושבות נקבע כי "על רקע שינויים המתחוללים במרכז החיים של מבקשי הגמלה, ובעיקר בהקשר של מקומות המגורים, התפתחה ההלכה בדבר 'נטל ההוכחה' בתביעות הכורכות בחובן שאלות בדבר תושבות מבקש הגמלה. על פי ההלכה הפסוקה, 'נטל ההוכחה בשאלת תושבות לצורך קבלת גמלה מן המוסד, צריך להיקבע על פי

בית הדין האזורי לעבודה ירושלים

ב"ל 36161-02-19

המצב עובר לתקופה הנתבעת הרלבנטית. כלומר, אם לפני התקופה הרלבנטית היה התובע תושב ישראל, הרי שחובת ההוכחה נוטל על כתפי המוסד להראות כי העתיק את מרכז חייו אל מחוץ לתחומי מדינת ישראל בתקופה הרלבנטית; אולם, במקרה שבו לפני התקופה הרלבנטית לא היה התובע תושב ישראל, עליו יוטל נטל ההוכחה להראות כי שב להתגורר בתחומי מדינת ישראל בתקופה הרלבנטית" (והאסמכתאות שם).

37. כשעיקרים אלה לפנינו נחזור לעניינם של נורא וראיד ונאמר בראש שכלל, אין לאדם שני נכסים ששניהם בו זמנית הם 'ביתו', מקום מגוריו הקבוע. ניסיונה העיקש של נורא לאחוז בגרסה זו בהודעתה לחוקר המוסד, בתצהיר עדותה הראשית וגם בעדותה לפניי, בה אף סירבה לנסות לכמת את כמות הזמן שהיא מבלה במהלך השבוע בשכונת הדואר לעומת דירת אמה בשייח ג'ראח (עמ' 16, בשורה 2), מובילה למסקנה שמדובר בגרסה מוקשית שמחפה על מצב הדברים הנכון. והוא שמרכז חייה בוודאי בתקופה שקדמה למתן החלטות המוסד היה בשכונת הדואר. כפי שהראיתי בשכונת הדואר לומדים ילדיה במסגרות חינוכיות; שם יש לה דירה מרווחת ונוחה, להבדיל מהחדר הצר בדירת אמה, שהיא עצמה מודה כי היא רוצה להתגורר בה דרך קבע וכך נכון לה ולמשפחתה גם מטעמי פרטיות (עמ' 14, בשורה 33 ועמ' 15, בשורה 5); לשיטתה משנת 2014 היא לא עובדת על כן לא מתקיימת סיבה מיוחדת למגורים קרוב למקום עבודה בירושלים; העד מטעמה, אחד משוכרי המרכול מר מאג'ד אבו גרבייה, עמד על דעתו כי היא ומשפחתה מתגוררים דרך קבע בשכונת הדואר ואף ילדיהם באים לקנות ממתקים במרכול יום יום (ראו למשל עמ' 6, בשורות 28-31); חוקר המוסד מצא אותה בשכונת הדואר יום לאחר הביקור בבית אמה; לא נמצאה תמיכה אובייקטיבית כלשהי לטענה כי התגוררה דרך קבע בירושלים.

38. ערה אני לכך שחוקר המוסד מצא בבית אמה של נורא חדר שכל הנראה יוחד לה ולמשפחתה. ואף נכונה אני לקבל את האפשרות, עליה חזרה בחקירתה לפניי, כי סביב לידת שני ילדיה, בתוך תקופה לא ארוכה, הסתייעה באמה ואולי התגוררה אצלה למשך תקופה. אלא שכאמור למן שנת 2013 למדו ילדיה בשכונת הדואר (עמ' 14, בשורות 17-18). על כן תמימת דעים אני עם המוסד שאכן מדובר 'בהפגנת נוכחות' ולא יותר. הדברים יפים גם לטענה כי הדירה בשכונת הדואר הושכרה והיא וראיד עברו להתגורר בשייח ג'ארה. בחקירתה הנגדית לא יכולה הייתה נורא לספק פרטים מספיקים בעניין (מעמ' 15 שורה 30 עד עמ' 16, בשורה 12), לא ביחס למועדי ההשכרה, לא ביחס להכנסה ממנה, לא ביחס לזהות המשכיר והוא אף לא הובא לעדות. הרושם שנותר הוא שהנכון הוא, כפי שהעידה נורא עצמה בתצהיר עדותה הראשית שמישהו יעץ לה ולראיד 'להשכיר' את הדירה (סעיף 19). אך לא ברור שכך היה בפועל (להבדיל מהצגה של מה שנחזה להיות הסכם שכירות). לא למותר להוסיף, כי לתיק המוצגים של המוסד צורפה חקירה של גברת רנא קרקש משנת 2014 (נ/8), ששכרה דירה מאת ראיד

בית הדין האזורי לעבודה ירושלים

ב"ל 36161-02-19

בבניין בשכונת הדואר. אלא שהובהר כי לא מדובר בדירה של נורא וראיד אלא בדירת חדר על גג המבנה. וממילא מדובר בשנת 2014.

לנוכח כל האמור, דין תביעתם של נורא וראיד להידחות.

טענות שטרם זכו להתייחסות

39. כאמור בפתח הפרק הקודם סיכומיהם של התובעים הם ארוכים (מאד) הרבה מעבר לדרוש וקשים להתמצאות בהעדר כל מספור. ובכל אופן עיינתי בהם היטב ודומה שמרבית הנושאים שנזכרו בהם זכו כבר להתייחסות. עם זאת מצאתי להעיר מספר הערות נוספות.

[א] ראשית, לא אחת התיאור העובדתי בכל הנושאים לוקה באי דיוקים. למשל, הטענה שאליה התייחסתי בראשית הפרק העובדתי ולפיה התובעים עברו להתגורר בשכונת הדואר רק לאחר מותו של אביו של ראיד, באסם ז"ל. דומה שהדברים "סודרו" על פי מה שנראה לתובעים מתאים לגרסתם.

[ב] חלק בלתי מבוטל מהסיכומים יוחד לטענות בדבר עבודתם הלקויה כביכול של חוקרי המוסד. בדומה לקווי חקירה ארוכים שהובילה באת כוח התובעים בחקירתם בבית הדין (ראו: פרוטוקול מיום 20.5.2020). אלא שמרבית הדברים שנשאלו הם לכל היותר שוליים אם יש להם משקל כלשהו. מה גם שהתרשמתי שעדויות החוקרים היו מקצועיות ומהימנות. בנוסף טענות דוגמת אלה שהחוקרים "קבעו את גורלם של התובעים" פשוט אינן נכונות. ההחלטה בתביעה של מבוטח היא, כידוע, בידי פקידי התביעות ואלה אינם חורצים גורלות גם אם להחלטותיהם משמעות נכבדה. כך נדמה שהתהפכו היוצרות במובן זה שהתובעים סבורים שעל המוסד להוכיח את תביעתם. למשל, באמצעות חקירת ראיד. אלא שלא היא. ראשית כפי שהעידה נורא עצמה בעת שנערכו חקירות המוסד בשנת 2015 שהה ראיד בחו"ל (עמ' 16, בשורה 1). כך ספק בעיניי אם לתחקירים סביבתיים מקיפים שהתובעים סבורים שהיה צריך לערוך יש משקל משמעותי אם לא מובאים אותם אנשים לעדות בבית הדין. אף יש להניח גבולות סבירים לכמות המידע שעל המוסד לאסוף טרם מתן החלטה, ובוודאי שאין לצפות כי יערוך אין ספור תצפיות. כך יש להזכיר שככלל, המוסד חי מפי מבוטחיו ולא להיפך.

[ג] בסיכומים התובעים משקיעים מאמץ רב בסקירת הוראות רבות מפקודת הראיות ומתקנות סדר הדין האזרחי הקודמות. עומדים על משמעותו של תצהיר עדות ראשית ועוד ועוד. אלא שבית הדין אינו כבול בדיני הראיות והמחייב אותו ככלל הם תקנות בית הדין לעבודה (סדרי דין), התשנ"ב-1991, אלא אם הוראות מהתקנות הכלליות אומצו בפסיקתו. על משקל התדפיס ממערכת "חוקר" עמדתי בהרחבה לעיל, כמו גם על הטעמים להעדפתי את גרסתה של ליזה בהודעתה לחוקר המוסד משנת 2005, ולא אחזור על הדברים.

בית הדין האזורי לעבודה ירושלים

ב"ל 19-02-36161

[ד] אשר לנטל ההוכחה, הרי שכפי שנפסק בעניין עטאללה אם מבקשים התובעים שיוחלו עליהם הנחיות היועץ המשפטי לממשלה, שהן חריג למצב הדברים 'הרגיל', ברור הוא שהנטל מוטל על התובעים ובכך צודק המוסד בסיכומיו. העובדה שהתובעים מחזיקים בתעודות זהות ישראליות אכן יכולה במקרים המתאימים להעביר את הנטל אל המוסד. אלא שדומה שאם טענת התובעים היא שהם התגוררו דרך קבע בשכונת הדואר, ולא זה המידע המופיע בתעודות הזהות שלהם, חזר הנטל אל כתפיהם והם לא הרימו אותו. כך נורא הודתה, כאמור לעיל, שלאחר נישואיה עברה להתגורר בשכונת הדואר אך לא עדכנה את המוסד. ובכל אופן בין אם כך ובין אם אחרת, דין תביעות התובעים להידחות כמפורט בהרחבה לעיל.

[ה] התובעים מלינים על התנהלות חריגה כביכול של המוסד במהלך ההליך. אלא שדעתי היא שההפך הוא הנכון. אמנם יש והמוסד לא עמד במועדים שקבע בית הדין ועל כך יש להצר. עם זאת על התנהלותם המכבידה של התובעים עמדתי ביותר מהחלטה אחת (ראו החלטות מן הימים 20.11.2020 ; 3.2.2021 ; 21.4.2021). בסופו של יום הרושם שנותר הוא שבמידה רבה עשו שימוש לרעה בהליך לא רק בהובלה להסתעפותו שלא לצורך, אלא באחיזה בטענות עובדתיות סותרות, על אף שבית הדין התריע כי מדובר בהתנהלות שהיא למצער, בלתי רצויה.

40. **סוף דבר :** על יסוד כל האמור, תביעת התובעים נדחית.

בנסיבות העניין עליהם עמדתי לעיל, ובשים לב להתנהלותם המכבידה של התובעים דעתי היא כי נכון לחייב אותם בהוצאות המוסד. עם זאת לנוכח היותו של ההליך מתחום הביטחון הסוציאלי ובשל אתגרי השעה החלטתי להסתפק בצו להוצאות על הצד הנמוך. על כן יישאו התובעים בהוצאות ובשכר טרחה בגובה 3,500 ₪. לא ישולמו ההוצאות ושכר הטרחה בתוך 30 ימים יישאו הפרשי הצמדה וריבית כחוק.

מאחר שהתובים 5 ו 6 הם קטינים, בשלב ראשון לא יפורסם פסק הדין. עם זאת ככל שלא יודיעו הצדדים אחרת, בתוך 10 ימים מיום הניתן, אעשה לפרסומו בהשמטת שמות הקטינים.

על כן התיק ישוב ויובא לעיוני ביום 14.12.2021.

41. **זכות ערעור :** על פסק דין זה ניתן להגיש ערעור לבית הדין הארצי לעבודה בתוך 30 ימים מיום שיומצא לצד המבקש לערער.

ניתן היום, ב' שבט תשפ"ב, (04 ינואר 2022), בהעדר הצדדים ויישלח אליהם.

בית הדין האזורי לעבודה ירושלים

ב"ל 36161-02-19

רחל בר"ג-הירשברג, שופטת